

Innst. 354 L

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 73 L (2016–2017)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

1.1.1 Barnevernsreform

Hensynet til barnets beste er grunnleggende for barnevernets arbeid. Barnevernet skal ivareta barnas beste når foreldre og andre omsorgspersoner av ulike grunner ikke klarer å gi tilstrekkelig omsorg. Det betyr ikke at det alltid er barnevernet som skal stå for tiltakene som iverksettes. Sett fra barnas og familienes side er riktig tiltak viktigere enn hvem i kommunen som gir tiltaket. Proposisjonen setter barnevernets arbeid inn i et bredere perspektiv og understreker at samarbeid på tvers av profesjoner og tjenester er avgjørende for å komme tidlig inn med hjelp som virker. Det foreslås et større kommunalt ansvar, som har som mål å gi bedre sammenheng mellom ulike tjenester og et bedre tilpasset tjenestetilbud til barn i barnevernet. Dette stiller krav til ledelse i barnevernet, til kommunens styring av barnevernet og til det samlede familiestøttende arbeidet.

Varige, positive endringer skapes ofte best ved å mobilisere og bygge på de relasjoner og ressurser som finnes rundt barnet, og som barnet har tilhørighet og tillit til. Tjenester som har ansvar for å hjelpe barn, må derfor gi oppmerksomhet til barnas helhetlige livssituasjon. Dette krever god kunnskap om barnas og familienes situasjon og behov. Kommunene har, gjennom sin nærhet til innbyggerne, svært

gode forutsetninger for å legge til rette for helhetlige tilbud og komme tidlig inn med gode tiltak.

Barnevernsreformen vil gi kommunene et større ansvar for barnevernet, både faglig og økonomisk. Økt ansvar vil bidra til at forebygging får større oppmerksomhet i kommunene. Tidlig innsats, med tiltak som er godt tilpasset barnas og familienes behov, er først og fremst en investering i innbyggernes velferd, men må også ses på som en investering som vil spare kommunen for belastninger senere. Endringene skal samlet sett gi et bedre barnevern, slik at flest mulig barn kan få tilpasset hjelp innenfor de ressursene barnevernet og kommunen til enhver tid disponerer. Økt økonomisk ansvar vil bli kompensert gjennom en økning i rammetilskuddet.

Forslagene om økt kommunalt ansvar bygger på at det fortsatt skal være en tydelig statlig andrelinjertjeneste. Gjennom oppgaveansvar på spesialisert nivå skal det statlige barnevernet utfylle det kommunale nivået i barnevernet. Forslagene om økt kommunalt ansvar må også ses i sammenheng med tiltak for å forbedre kvaliteten i det kommunale barnevernet.

1.1.2 Tiltak for å styrke kvaliteten i barnevernet

Kapittel 6–9 i proposisjonen er meldingskapitler. I kapitlene foreslås det tiltak for å styrke kvaliteten og kompetansen i barnevernet med sikte på at barn og familier skal få bedre hjelp.

Behovet for bedre styring og ledelse av barnevernet i kommunene er tema i kapittel 6. Regionale dialogkonferanser, rettet mot kommunenes politiske og administrative ledelse, skal bidra til å styrke den kommunale forankringen og styringen av barnevernet. De skal også legge til rette for lokale prosesser som gjør at den enkelte kommune er godt forberedt på endringer. Krav om årlig rapportering til kommu-

nestyret om tilstanden i barnevernet vil bli vurdert. Departementet vil også vurdere lovens regulering av barnevernsliders myndighet. Dagens bestemmelse innebærer at kommunenes organisatoriske styring av barnevernstjenesten har begrensninger ut over det som er tilfelle med andre kommunale etater. Det varsles videre at departementet vil utrede behovet for å stille formelle kompetansekrav til barnevernsledere.

Barnevernsreformen vil omfatte en flerårig, nasjonal satsing på kompetanseheving i barnevernstjenestene. Dette arbeidet omtales nærmere i kapittel 7. Departementet skal legge frem en kompetansestrategi for det kommunale barnevernet. Strategien skal gjelde for perioden 2018–2024 og vil innebære en trinnvis opptrapping av kompetansetiltak. Det foreslås tiltak som skal bidra til økt kvalitet i kommunenes undersøkelses- og tiltaksarbeid. Hovedelementene i kompetansestrategien vil være bedre tilbud om etter- og videreutdanning og bedre tilgang på kompetansemiljøer som kan bistå med faglig veiledning og lederstøtte. Det vises også til tiltak som skal bidra til at læringsutbyttet i grunnutdanningene blir bedre tilpasset barnevernets kompetansebehov. Arbeidet med å utvikle felles kunnskap om hva som er godt barnevernsfaglig arbeid, fortsetter og forsterkes.

I kapittel 8 vises det til at forebygging av omsorgssvikt ofte krever innsats fra flere tjenester og profesjoner. Kjernen i dette arbeidet er veiledning og støtte til familier som er i en vanskelig livssituasjon. Departementet peker på behovet for bedre samordning av tjenester, flere lavterskeltilbud for utsatte barn og familier og tettere oppfølging av familier med sammensatte hjelpebehov. Tilskudd til forebyggende tiltak, faglig støtte til tiltaksutvikling og bedre samarbeid mellom familievern og kommunene fremheves som viktige virkemidler for å understøtte kommunenes arbeid med å forebygge omsorgssvikt.

Det er et særlig behov for styrke samarbeidet mellom barnevern og psykiske helsetjenester. I kapittel 9 foreslår departementet, sammen med Helse- og omsorgsdepartementet, flere tiltak for at barn i barnevernet skal få bedre tilgang til nødvendig helsehjelp. Dette omfatter utvikling av modeller og systemer for utredning, slik at barn i barnevernet blir utredet for psykiske helseplager. Det legges særlig vekt på at barn i barnevernsinstitusjon skal få bedre psykisk helsehjelp, blant annet ved etablering av barnevernsansvarlige i psykisk helsevern, ambulante helsetjenester og tilbud om oppfølging gjennom digitale løsninger. Det planlegges også egne omsorgs- og behandlingstilbud for barn med store psykiske helseproblemer.

1.1.3 Barnevernsreformens lovforslag

Kapittel 10–15 inneholder proposisjonens lovforslag. I disse kapitlene omtales også prinsippene for fastsettelse av kommunenes egenbetaling (finansieringsordningen) for statlige tiltak.

Departementet foreslår i kapittel 10 at kommunene gis fullt økonomisk ansvar for ordinære fosterhjem. Kommunenes ansvar for oppfølging av fosterhjem foreslås også presisert og utvidet til å omfatte generell veiledning. Kommunenes plikt til å søke etter fosterhjem i barnets familie og nære nettverk foreslås lovfestet. Departementet mener at staten fortsatt bør ha ansvar for å rekruttere fosterhjem til kommunene, men varsler at det langsiktige målet er et helhetlig og sammenhengende kommunalt ansvar for ordinære fosterhjem. Departementet foreslår videre å lovfeste at Bufetat, i særlige tilfeller, kan tilby kommunene spesialiserte fosterhjem for barn med særskilt store utfordringer. Det varsles at kommunenes rammer for bruk av private aktører i barnevernet vil bli utredet, med hovedvekt på fosterhjemsområdet.

I kapittel 11 foreslås det at kommunene skal gis mulighet til å velge mellom institusjonsplasser som Bufetat har funnet faglig egnet til å ivareta barnet. Økt kommunal valgfrihet vil bidra til at det legges større vekt på kommunens vurderinger og kjennskap til barnet, og vil gi et bedre grunnlag for å ivareta barnets rett til medvirkning. Brukermedvirkningen skal styrkes gjennom videreutvikling av Bufetats institusjonsportal. Departementet legger til grunn at valgfrihet forutsetter at kommunenes egenandel fastsettes som en prosentandel av institusjonsplassenes faktiske pris (full prisdifferensiering). Kommunal valgfrihet og full prisdifferensiering reiser spørsmål om organiseringen av de statlige barnevernsinstitusjonene. Organiseringen vil bli utredet på bakgrunn av hensynet til å ivareta Bufetats faglige uavhengighet når etaten skal legge til rette for kommunal valgfrihet, samt Bufdirs legitimitet i rollen som faglig normgiver for hele barnevernet. Departementet vil deretter komme tilbake med lovforslag om gjennomføring av kommunal valgfrihet, sammen med lovforslag om de endringer i organiseringen av de statlige institusjonene som de videre utredningene tilsier. Videre legges det opp til økte kommunale egenandeler ved bruk av institusjon. Departementet foreslår også at samarbeidet mellom Bufetat og kommunene om utviklingen av institusjonstilbudet styrkes med sikte på at tilbudet av institusjoner bedre ivaretar kommunenes faglige ønsker og behov.

I kapittel 12 foreslås det at statens bistandsplikt og medfinansieringsansvar ved akuttvedtak videreføres. Det foreslås en hjemmel som gir departementet adgang til å avgrense varigheten av statens betalingsansvar for beredskapshjem. Hensikten med å bruke en slik hjemmel vil være å bidra til at barn ikke

blir værende for lenge i midlertidige, statlige omsorgsbaser.

Det foreslås i kapittel 13 at Bufetat fortsatt skal ha et tilbud av spesialiserte hjelpetiltak rettet mot barn og unge med omsorgsproblematikk eller problembelastning som kan gi grunnlag for plassering utenfor hjemmet. Departementet foreslår å lovfeste at Bufetat kan tilby slike hjemmebaserte tiltak, med sikte på en tydeligere avgrensning og større forutsigbarhet om hvilke tiltak som skal inngå på spesialisert nivå i barnevernet. Departementet viser til at PMTO, som i dag tilbys av Bufetat, er et tiltak som bør implementeres på kommunalt nivå, og foreslår at tilbudet avvikes i takt med at kommunene bygger opp nødvendig kompetanse til å tilby dette eller tilsvarende hjelpetiltak.

I kapittel 14 foreslås det å lovfeste at Bufetat kan tilby spesialiserte utredninger av familier med barn i alderen null til seks år i tilfeller der det er stor usikkerhet knyttet til barnas omsorgssituasjon. Tilbudet vil omfatte døgnopphold i statlige og private sentre for foreldre og barn, men også hjemmebaserte tilbud. Inngangen til Bufetats tilbud vil være bistand til utredninger av barn og familier. Foreldrestøttende arbeid, i form av veiledning og endringsarbeid, skal naturlig inngå som en del av Bufetats utredningsarbeid. Departementet foreslår også at Bufetat kan tilby hjelpetiltak etter endt utredning når dette er nødvendig for at barnet skal få forsvarlig hjelp. For å bidra til en mest mulig forutsigbar praksis, skal det utvikles faglige retningslinjer med beskrivelser av målgrupper for det statlige tilbudet. Det foreslås kommunal egenandel ved bruk av utredninger og etterfølgende hjelpetiltak som Bufetat tilbyr.

I kapittel 15 foreslås det en ny bestemmelse i helse- og omsorgstjenesteloven, om plikt for kommunen til å melde fra til barnevernstjenesten ved tvungen tilbakeholdelse av gravide rusmiddelavhengige i helseinstitusjon. Departementet foreslår samtidig en korresponderende bestemmelse i barnevernloven, om barnevernstjenestens oppgaver og ansvar i slike tilfeller. Forslaget ble sendt på høring høsten 2016, sammen med forslag til endringer i opplysningsplikten til barnevernet. Forslagene til endringer i opplysningsplikten vil bli vurdert i forbindelse med oppfølgingen av NOU 2016:16 Ny barnevernslov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Arild Grande, Lasse Juliusen, Hege Haukeland Liadal og Sonja Mandt, fra Høyre, lederen Svein Harberg, Kårstein Eidem Løvaas og Mette Tønder, fra Fremskrittspartiet,

Anders Anundsen og Ib Thomsen, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, viser til at barnevernsreformen som er lagt frem, er ment å styrke kommunenes ansvar for barnevernet, samtidig som oppgavene til det statlige barnevernet skal tydeliggjøres. Proposisjonen omhandler forslag til kvalitets- og kompetansetiltak rettet mot kommunene. Målet er at endringer i barnevernet skal bidra til at flere utsatte barn og familier får den hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt. Komiteen er kjent med at de forslagene som fremmes i denne proposisjonen, må sees i sammenheng med flere andre større, pågående prosesser. Det gjelder oppfølging av stortingsmeldingen om fosterhjem, forslaget til ny barnevernslov, kommunereformen samt forsøket i tre kommuner med å gi kommunen et helhetlig ansvar på barnevernsområdet.

Komiteen viser videre til at reformen er bygget opp rundt fire hovedtema: tidlig innsats, familiestøtte og hjelp der barnet bor, kompetanse og ledelse.

Kap. 2 Bakgrunn

Komiteen viser til at arbeidet med barnevernsreformen har sammenheng med flere andre prosesser og saker som nevnt for å kunne realisere innledningen. I tillegg har det vært dialogseminarer med utvalgte kommuner foreslått av KS, og med interesseorganisasjoner på barnevernsfeltet. Komiteen viser også til at det i 2016 var et dialogseminar med barneombudet og barn og unge i barnevernet. KS har gjennomført regionale prosesser med kommunene, og det har vært avholdt konsultasjoner med Sametinget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at reformen bærer preg av å være del av en kommunereform og ikke en barnevernsreform som først og fremst skal bidra til at barn får et bedre tilbud. Disse medlemmer imøteser en helhetlig og grundig barnevernsreform med klare målsettinger, men mener at det som her foreligger, ikke er det. Den varslede helhetlige gjennomgangen av barnevernsloven kommer senere, og det som nå ønskes behandlet, må oppfattes som fragmenter av dette.

Disse medlemmer støtter formålet med at kommunene må forebygge og finne gode tiltak i egen kommune for sine barn, men kan ikke se at det å overføre flere oppgaver nå vil bidra til dette i en allerede trang kommuneøkonomi, selv om det varsles økt rammetilskudd.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti viser også til Dokument 8:38 S (2016–2017) der det uttrykkes et ønske om at kommunene skal ha mer ansvar, noe disse medlemmer mener bør være målet på sikt,

men da som en helhetlig gjennomgang der økonomi og oppgaver er vurdert sammen. Disse medlemmer viser til høringssvarene og til komiteens høring, der det er uttrykt skepsis til flere oppgaver som skal legges inn i rammeoverføringer. Flere tar til orde for en trinnvis innføring og øremerking og mener som disse medlemmer at forsøkene som er satt i gang i tre kommuner, bør gjøres ferdig og evalueres før oppgaver flyttes. Disse medlemmer merker seg at Barneombudet skriver at det er uforsvarlig å gi flere oppgaver til dagens kommuner, Bufdir mener at det er risiko for at forslagene vil føre til et forverret tilbud til barna, og KS sier at endringene vil bli vanskelige for små kommuner, og at kommunene må kompenseres for faktisk bruk av barnevernstiltak. FO mener hele saken bør returneres til regjeringen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det nå er igangsatt en NOU om fosterhjem, og at en NOU om barnevernsloven har vært på høring og er klar. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at Prop. 73 L (2016–2017) bør avvises, og at regjeringen må komme tilbake til Stortinget med en helhetlig reform av barnevernet, og foreslår derfor:

«Stortinget avviser Prop. 73 L (2016–2017) og ber regjeringen komme tilbake med en helhetlig gjennomgang av barnevernloven.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti foreslår:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at en barnevernsreform som skissert i Prop. 73 L (2016–2017) må være fullfinansiert.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at barnevernsreformen er en reform som skal gjennomføres over flere år. Deler av denne saken er en meldingsdel som gir en oversikt over det videre arbeidet, men det gjøres også endringer umiddelbart. Flertallet er svært bekymret for Arbeiderpartiets forslag om å utsette saken. Flertallet vil fremheve at vi har et godt barnevern, men at man på flere områder trenger å arbeide med kvalitet, samarbeid med barna og styrking av barnevernets omdømme. I denne saken fremsettes det flere forslag som vil gi kommunen mulighet til å øke kvaliteten på sitt arbeid og se arbeidet i sammenheng med andre kommunale tjenester. Det varsles en kompetansereform, og det foreslås endringer i loven som vil styrke kvaliteten. Flertallet vil fremheve at det å jobbe med kvalitet i barnevernstjenesten ikke er noe som kan stoppe etter at denne reformen er over, eller utsettes. Barn som

er utsatt for omsorgssvikt og overgrep i hjemmet sitt, må møte en tjeneste som kontinuerlig jobber med kvalitet og nye og bedre måter å møte barna på.

Flertallet vil fremheve at det er en forutsetning for reformen at den fullfinansieres, og vil fremheve at dette også gjentas i saken. Flertallet viser til den sterke veksten i kommunenes inntekter i denne regjeringsperioden. 200 mill. kroner av veksten dette år begrunnes med forebyggende tiltak for barn, unge og familier, og det understrekes at satsingen skal bidra til å ruste kommunene for barnevernsreformen. Flertallet er fornøyd med at arbeidet med å ruste kommunene allerede er startet.

Kap. 6 God kommunal styring av barnevernet

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, viser til at reformen vil gi kommunene økt handlingsrom til å prioritere ressurser og gi lokale tilrettelagte tjenester. Flertallet vil fremheve at å gi kommunene mulighet til å se tjenestene i sammenheng også vil gi større muligheter til å forebygge og komme tidligere inn.

Kap. 7 Kvalitet og kompetanse i det kommunale barnevernet

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, vil fremheve at tilstrekkelig kompetanse i det kommunale barnevernet er en forutsetning for å kunne realisere målsettingene i denne reformen.

Komiteen viser til viktigheten av at det legges til rette for en egen kompetansestrategi for det kommunale barnevernet. Komiteen viser til at kompetansestrategien skal gjelde for perioden 2018–2024 og kartlegge behovet, etablere læringsnettverk og kompetansemiljøer, forplikte høyskoler og universiteter til å gi mer kunnskapsbasert og praksisnær helse- og sosialutdanning og øke kompetansen om samiske barn og barn som har knytning til andre land.

Komiteen vil fremheve viktigheten av at landets kommunestyre har mulighet til å utføre styringen av tjenestene som gir barn og familier riktig hjelp til riktig tid. Komiteen viser til forslagene i ny kommunelov og at det foreslås å ha en årlig tilstandsrapport om barnevernet til kommunestyrene. Dette er viktige tiltak.

Komiteen viser til at det er nødvendig med mer kunnskap om og eierskap til barnevernet for folkevalgte i kommunestyrene, og til at det vurderes å innføre krav om årlig tilstandsrapportering til kommunestyret.

Komiteen mener at dette bør innføres, og foreslår følgende:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om årlig rapportering om barnevernet til kommunestyret.»

Komiteen mener det er viktig med god kompetanse i barnevernet, og at dette skjer gjennom målrettet utdanning, tilstrekkelig praksis og muligheter for etter- og videreutdanning. Komiteen viser til Dokument 8:95 (2016–2017) om kompetansekrav i barnevernet og deler bekymringen over at for mange slutter etter ett år i arbeid. Komiteen viser videre til at regjeringen varslet en gjennomgang av kompetansekrav for ledere og eventuell autorisasjon. God ledelse er nødvendig, og komiteen mener at kommunene må sørge for at ansatte i barnevernet har den rette kompetansen. Komiteen viser til at god barnefaglig kompetanse og erfaring er viktig å beholde, særlig i førstelinjetjenesten. Kompetanse og kvalitet henger sammen med tilstrekkelig bemanning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til barnevernsløftet som Stoltenberg-regjeringen igangsatte, der øremerking av midler resulterte i nesten 1 000 nye stillinger i barnevernet. Disse medlemmer mener det er beklagelig at regjeringen ikke følger opp videre med øremerking for å øke antallet stillinger ytterligere. Arbeiderpartiet har fulgt opp dette i sine alternative budsjetter og viser til disse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at barnevernsansatte og andre som arbeider med barn, må ha nødvendig kompetanse om vold, overgrep og omsorgssvikt og hvordan en samtaler med barn for å avdekke dette. Dette bør være en viktig del av utdanningen, og disse medlemmer oppfordrer regjeringen til å ta en gjennomgang av utdanningene for å sikre dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til kompetansereformen som skal gjennomføres, og til andre tiltak som allerede er gjennomført.

Kap. 8 Familiestøtte og forebygging av omsorgssvikt

Komiteen viser til at det i barnevernsreformen foreslås å tydeliggjøre kommunenes ansvar for forebygging og samordning av tjenestetilbudet. Det skal stilles krav om at kommunene alltid skal vurdere slekt og nært nettverk som alternativt bosted. Komiteen viser til at det skal legges til rette for at kommunene kan ta i bruk ulike familiestøttende tiltak. Komiteen er allikevel enig i at det skal være fortsatt statlig ansvar for tiltak som krever et større fagmiljø.

Komiteen viser til at det er mange gode tiltak som gjøres i barnevernet, og viser til Stangehjelpa og Familiens hus som noen av de lavterskeltiltak som virker. Det er viktig at barnevernet lærer av andres gode erfaringer, og at kommunene forebygger med slike tiltak. God forebygging handler også om at befolkningen har tillit til barnevernet, og komiteen mener lavterskeltilbud og åpenhet rundt egen virksomhet kan bidra i så måte. Komiteen viser til Fredrikstad, som bevisst «ufarliggjør» barnevernet gjennom å være aktive aktører overfor media og publikum, og mener at slike gode eksempler bør vurderes også i andre kommuner.

Kap. 9 Bedre psykisk helsehjelp til barn i barnevernet

Komiteen er kjent med at det skal utvikles modeller og systemer som sikrer at barn i barnevernet tidlig blir utredet for psykiske helseplager, slik at de får nødvendig helsehjelp.

Fra høsten 2017 blir det etablert en barnevernsansvarlig i psykisk helsevern for barn og unge, som kan gi generelle råd og veiledning. Komiteen mener det er viktig å sikre at barn som bor i barnevernsinstitusjon, kan opprettholde kontakt med helsearbeidere som kjenner deres bakgrunn og historie, og viser til at det skal legges til rette for bruk av digitale verktøy. Flere saker i den siste tiden har vist oss behovet for samarbeid på tvers av strukturer. Komiteen viser til at det skal utarbeides nasjonale føringer for innhold i samarbeidsavtaler mellom kommunalt og statlig barnevern, kommunen og spesialisthelsetjenesten.

Kap. 10 Fosterhjem

Komiteen viser til at kommunene overtar ansvaret for generell veiledning av fosterhjemmene fra Bufetat. Kommunen får plikt til å vurdere om det finnes egnet fosterhjem i barnets slekt eller nære nettverk. Dette lovfestes, og vurderingen skal kunne dokumenteres. Kommunen gis fullt økonomisk ansvar for fosterhjemmene. Bufetat skal fortsatt ha ansvaret for rekruttering av fosterhjem. Komiteen viser videre til at i særlige tilfeller skal staten kunne tilby spesialiserte fosterhjem.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at KS ønsker at kommunene enten enkeltvis eller ved kommunalt samarbeid hadde fått ansvaret for rekruttering og opplæring. Flertallet vil fremheve at selv om dette ikke blir gjort i denne omgangen, er dette noe som bør vurderes på sikt. Flertallet viser til at kommunereformen til nå har skapt færre og mer robuste kommuner. Dette er en reform som vil bli gjen-

nomført over flere år, og det er viktig at det gjøres nye vurderinger fortløpende.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti viser til forslaget om at kommunene skal få ansvar for generell veiledning av fosterhjem. Halvparten av høringsinstansene er uenige i dette, og disse medlemmer støtter betenkelighetene disse har, hovedsakelig fordi kommunene har ulik forutsetning for å lykkes. Disse medlemmer er opptatt av at tilbudet skal være best mulig for flest mulig barn, og at det helhetssynet som regjeringen framhever, ikke vil være avgjørende for å skape et bedre tilbud. Disse medlemmer viser videre til at overføring til kommunene er avhengig av økonomi, og at øremerking av stillinger må fortsette dersom reformen skal bli vellykket. Disse medlemmer støtter derfor ikke denne overføringen nå, men mener på sikt at dette vil være oppgaver kommunene kan gjøre dersom det er stillinger og økonomi til det.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprettholde dagens ordning når det gjelder generell veiledning av fosterhjem.»

Disse medlemmer viser til behandlingen av fosterhjemsmeldingen der det ble foreslått flere tiltak for å bedre fosterfamiliens vilkår. Disse medlemmer merker seg at regjeringen også her skyver alle tiltak og forslag til den nylig igangsatte NOU-en. Etter disse medlemmers mening er dette en unødvendig utsettelse av tiltak som kunne gitt en bedre fosterhjemsomsorg. Det er viktig, slik disse medlemmer ser det, at fosterfamiliene får bedre og mer forutsigbare vilkår og mer veiledning og støtte, slik at fosterbarn får stabile oppvekstvilkår. Det er også viktig slik disse medlemmer ser det, at det rekrutteres aktivt blant flerkulturelle familier som kan være fosterfamilier. Det er nødvendig og viktig å bruke den erfaringsbaserte tilnærmingen som tidligere barnevernsbarn, sosiale entreprenører og ideelle organisasjoner har, til å bedre tilbudet i barnevernet.

Komiteen viser til at barnevernsbarn trenger stabilitet, og viser til merknader om dette fra Innst. 318 S (2015–2016) Trygghet og omsorg, der komiteen bemerker påkjenningen det er for barn at biologiske foreldre har ankemulighet årlig etter omsorgsovertakelse. Komiteens medlemmer skriver at de:

« ber regjeringen se på hvordan dette kan løses bedre, og eventuelt vurdere en lovendring om maksimal ankemulighet for biologiske foreldre.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti er ikke kjent med at dette er gjort, og mener dette er en sak som kan gjennomføres uten å vente på en NOU, og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå ankemulighetene biologiske foreldre har ved omsorgsovertakelse, og vurdere løsninger som sikrer ro og stabilitet for barna, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte i løpet av 2017.»

Kap. 11 Institusjon

Komiteen viser til at Bufetat fortsatt skal ha ansvaret for institusjonstilbudet og plikt til å bistå kommunen i å finne riktig institusjon. Det foreslås å legge til rette for økt valgfrihet for kommunene ved at kommunen skal kunne velge mellom faglig egnede institusjonsplasser. Komiteen er kjent med at Bufetats institusjonsportal skal utvikles for å gjøre det enklere for kommunene å velge. Komiteen viser videre til at det foreslås en 40/60 deling av utgifter mellom kommune og stat og full prisdifferensiering.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at full prisdifferensiering for institusjonsplasser kan bidra til økt fokus på pris framfor kvalitet. Om lag 80 pst. av institusjonenes kostnader er personalkostnader, og disse medlemmer mener at konkurranse vil kunne føre til økt bruk av midlertidige ansatte, vikarer og ufaglærte og dermed svekke den stabiliteten som en ønsker i institusjonene. Disse medlemmer mener det er viktig at barn ikke blir konkurranse, og at det må være en betydelig andel statlige og ikke-kommersielle ideelle institusjoner for å sikre stabilitet og mangfold. Disse medlemmer støtter ikke omstillinger som gjør at konkurranse på barn øker, og som medfører færre aktører.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet kan derfor ikke støtte at det innføres full prisdifferensiering på institusjonsplasser, men foreslår å opprettholde dagens ordning, subsidiært innføre delvis prisdifferensiering, og foreslår:

«Stortinget ber regjeringen opprettholde dagens takstsystem når det gjelder institusjonsbetaling.»

«Stortinget ber regjeringen innføre delvis prisdifferensiering når det gjelder institusjonsbetaling.»

Komiteen mener det er behov for offentlige, ideelle og andre private aktører for å sikre et godt og mangfoldig tilbud på barnevernsområdet. Komiteen mener det er helt avgjørende med et mangfold av

tilbud for å sikre at det finnes et tilbud som er tilpasset hvert enkelt barn. Både ideelle og andre private barnevernsinstitusjoner leverer tjenester basert på anbudskonkurranser – konkurranser der staten setter premissene i anbudsgrunnlaget. Vektingen av både behov, kvalitet og utførelse er derfor svært viktig i den sammenheng. Komiteen vil vise til viktigheten av å ha kontinuerlig oppmerksomhet omkring bruken av offentlige midler som tildeles leverandører av velferdstjenester. Kvaliteten på tjenestene må være i henhold til de avtaler som er inngått, og lover og regler må overholdes.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå reglene for anbud i barnevernet og legge fram retningslinjer for kvalitetssikring, kontroll og begrensninger av uttak for private aktører.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at bruken av private har økt bekymringsfullt, og er uoversiktlig og krevende, noe regjeringen også påpeker i Prop. 73 L (2016–2017), og viser til at private både kan være utreder, saksbehandler og tilbyder. Disse medlemmer mener dette er uholdbart, og viser til at myndighetsutøvelsen skal være hos offentlige instanser og være et offentlig ansvar.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av omfanget av private tilbydere når det gjelder barnevernssaker, og gjøre tiltak som forhindrer at samme tilbyder er utreder, saksbehandler og eier av institusjonen.»

Kap. 12 Akutttilbudet

Komiteen viser til at det foreslås at staten skal fortsette å ha ansvar og finansieringsansvar for akutttilbudet. Dette er så få barn på landsbasis at det kreves en nasjonal tilrettelegging for å få dette til.

Kap. 13 Spesialiserte hjelpetiltak i hjemmet

Komiteen viser til at det under høringen fremkom kritikk av programmene som blir brukt i dag som spesialiserte hjelpetiltak i hjemmet. Noe av kritikken var at de hadde fokus på adferd og ikke på hvorfor barnet eller ungdommen oppførte seg slik de gjorde, at barn og unge ikke ble lyttet til, og at de rett og slett ikke hadde gode nok resultat. Med begrunnelse i dette ble det foreslått å stryke § 2-3.3 ledd b. Komiteen vil fremheve at lovfesting av at kommunen skal tilbys program, ikke betyr at det lovfestes hvilke pro-

gram som skal benyttes. Komiteen forventer at programmene som tilbys, evalueres jevnlig, og at barn og unge må gis en betydelig rolle i denne evalueringen. Komiteen vil også fremheve at barn og unge som har det vondt og oppfører seg dårlig mot seg selv og andre, ikke er en ensartet gruppe. Det er viktig at programmene ikke blir stående i front, men det enkelte barn, ungdom eller familie ses på individuelt.

Komiteen fremmer på dette grunnlag følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen evaluere og gjennomgå de ulike programmene og sikre at barn og unge gis en betydelig rolle i denne evalueringen.»

Kap. 14 Det spesialiserte tilbudet til sped- og småbarn

Komiteen merker seg at det foreslås å lovfeste et statlig tilbud om spesialisert utredning av omsorgssituasjonen til barn i alderen 0–6 år. Komiteen viser også til at det også vil være mulig at Bufetat, i etterkant av utredningene, i særlige tilfeller, kan tilby hjelpetiltak og oppfølging. Komiteen merker seg at staten vil finansiere hoveddelen av oppholdet, men at kommunene må betale egenandel.

Annet

Ettervern

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at ettervernet til barnevernsbarn bør bedres, slik at det er et reelt tilbud med ettervern opp til 23 år. Disse medlemmer er kjent med at mange barnevernsbarn trenger mer oppfølging og veiledning enn andre på samme alder for å fullføre f.eks. utdanning, og disse medlemmer mener at dette er viktig å følge opp.

Sikkerhet for ansatte

Komiteen er kjent med at noen barnevernsansatte utsettes for trusler og har en vanskelig arbeidsituasjon. Komiteen viser til at det er alvorlig at noen i de verste tilfellene må flytte på hotell for å beskytte seg og sin familie og av redsel for egen sikkerhet. Dette kan ikke fortsette, og komiteen mener at det må settes inn tiltak som kan bedre dette. Komiteen foreslår derfor at regjeringen må gjøre en vurdering av hvordan ansatte kan sikres en trygg arbeidshverdag og et trygt familieliv, og foreslår:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan barnevernsansatte kan sikres mot vold og trusler.»

Barnevern på Svalbard

Komiteen viser til at barnevernloven også gjelder på Svalbard, og at Bufetat har ansvaret for å yte tjenester til barn jf. barnevernloven § 8-2. Komiteen viser til at det kan være en utfordring med få ansatte og mange barn og det å kunne gi rett tilbud i rett tid. Dette mener komiteen at bør følges nøye, slik at barnevernet kan gi rett tilbud også til barn som trenger det på Svalbard.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sørge for at en barnevernsreform som skissert i Prop. 73 L (2016–2017) må være fullfinansiert.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen opprettholde dagens ordning når det gjelder generell veiledning av fosterhjem.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen gjennomgå ankemulighetene biologiske foreldre har ved omsorgsovertakelse og vurdere løsninger som sikrer ro og stabilitet for barna, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte i løpet av 2017.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen gjennomgå reglene for anbud i barnevernet og legge fram retningslinjer for kvalitetssikring, kontroll og begrensinger av uttak for private aktører.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 5

Stortinget avviser Prop. 73 L (2016–2017) og ber regjeringen komme tilbake med en helhetlig gjennomgang av barnevernloven.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen opprettholde dagens takstsystem når det gjelder institusjonsbetaling.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen innføre delvis prisdifferensiering når det gjelder institusjonsbetaling.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av omfanget av private tilbydere når det gjelder barnevernssaker, og gjøre tiltak som forhindrer at sam-

me tilbyder er utreder, saksbehandler og eier av institusjonen.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råder Stortinget til å gjøre følgende

A.

vedtak til lov

om endringer i barnevernloven (barnevernsreform)

I

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 2-3 andre ledd skal lyde:

- Barne-, ungdoms- og familieetaten skal
- etter anmodning fra kommunen bistå barneverntjenesten med plassering av barn utenfor hjemmet når det treffes akuttvedtak etter §§ 4-6, 4-9, 4-25 eller 4-29,*
 - etter anmodning fra kommunen bistå barneverntjenesten med plassering av barn i fosterhjem,*
 - etter anmodning fra kommunen bistå barneverntjenesten med plassering av barn i institusjon. Barne-, ungdoms- og familieetaten kan i særlige tilfeller tilby plass i spesialisert fosterhjem,*
 - rekruttere og gi grunnleggende opplæring til fosterhjem.*

§ 2-3 nytt tredje ledd skal lyde:

- Barne-, ungdoms- og familieetaten kan
- tilby barneverntjenesten å utrede omsorgssituasjonen til barn i alderen 0–6 år der det er stor usikkerhet ved om det er alvorlige mangler ved denne. Barne-, ungdoms- og familieetaten kan tilby hjelpetiltak i etterkant av slik utredning når dette er nødvendig for at barnet skal få forsvarlig hjelp,*
 - tilby barneverntjenesten spesialiserte hjelpetiltak i hjemmet der dette kan forhindre plassering utenfor hjemmet.*

§ 2-3 nåværende tredje til åttende ledd blir fjerde til niende ledd.

Ny § 4-2 a skal lyde:

§ 4-2 a. Oppfølging av gravid rusmiddelavhengig etter melding fra kommunen

Ved melding fra kommunen om tilbakeholdelse av gravid rusmiddelavhengig etter helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3 syvende ledd, kan barneverntjenesten åpne barnevernsak uten den gravides samtykke. Barneverntjenesten kan også gi råd og

veiledning, tilby frivillige hjelpetiltak og vurdere behovet for å iverksette tiltak etter fødsel.

§ 4-3 nytt sjette ledd skal lyde:

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder så langt de passer for utredning som nevnt i § 2-3 tredje ledd bokstav a.

§ 4-22 tredje til sjette ledd skal lyde:

Barneverntjenesten i omsorgskommunen har ansvar for å velge et fosterhjem som er egnet til å ivareta det enkelte barns behov, og skal godkjenne fosterhjemmet. Barneverntjenesten skal alltid vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem. Med omsorgskommunen menes den kommunen som har ansvaret etter § 8-4 tredje ledd.

Barneverntjenesten i omsorgskommunen har ansvar for å følge opp hvert enkelt barn i fosterhjemmet og for oppfølging av fosterhjemmet. Barne-, ungdoms- og familieetaten har ansvaret for oppfølging av fosterhjem som etaten tilbyr, jf. § 2-3 annet ledd bokstav a og c.

Den kommunen fosterhjemmet ligger i, har ansvaret for tilsyn med fosterhjemmet. Kommunen skal føre tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjemmet fra plasseringstidspunktet og frem til barnet fyller 18 år. Formålet med tilsynet er å føre kontroll med at barnet får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet, og at de forutsetninger som ble lagt til grunn for plasseringen, blir fulgt opp. Kommunen skal sørge for at de som skal utøve tilsynet, gis grunnleggende opplæring og veiledning.

Departementet kan gi forskrifter som utfyller denne bestemmelsen.

§ 9-4 første ledd skal lyde:

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal dekke den delen av utgiftene til institusjoner som overstiger andelen som kommunen plikter å betale etter § 9-5. Tilsvarende gjelder utgifter til fosterhjem etter § 2-3 annet ledd bokstav a og c, utredninger og hjelpetiltak etter § 2-3 tredje ledd bokstav a og hjelpetiltak etter § 2-3 tredje ledd bokstav b. Betalingsansvaret gjelder for tiltak og tjenester som Barne-, ungdoms- og familieetaten tilbyr. Ved tiltak etter § 2-3 annet ledd bokstav a kan departementet avgrense varigheten av statens betalingsansvar.

§ 9-5 skal lyde:

§ 9-5. Kommunens økonomiske ansvar ved bruk av institusjoner mv.

Ved bruk av *institusjon kan* Barne-, ungdoms- og familieetaten kreve kommunen for egenbetaling for oppholdsutgifter etter satser fastsatt av departementet. *Det samme gjelder for utgifter ved bruk av fosterhjem etter § 2-3 annet ledd bokstav a og c, til utredninger og hjelpetiltak etter § 2-3 tredje ledd bokstav a og hjelpetiltak etter § 2-3 tredje ledd bokstav b.* Egenbetalingen skal ytes av den kommunen som har søkt om tjenester eller tiltak for barnet. Departementet kan gi forskrifter om egenbetalingen.

II

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. gjøres følgende endringer:

§ 10-3 nytt syvende ledd skal lyde:

Når fylkesnemnda har fattet vedtak etter første ledd og kvinnen er tatt inn på institusjon, skal kommunen uten hinder av taushetsplikt gi barneverntjenesten melding om dette. Meldingen skal omfatte opplysninger om hvem kvinnen er, den vurdering av rusavhengighet og fare for skade på barnet som lå til grunn for vedtaket, forventet termin og hvilken institusjon kvinnen er tatt inn på. Tilsvarende gjelder når kommunen har truffet midlertidig vedtak etter femte ledd, og vedtaket er godkjent av fylkesnemnda etter barnevernloven § 7-22 første ledd.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.

Departementet kan gi overgangsbestemmelser.

B.

I

Stortinget ber regjeringen innføre krav om årlig rapportering om barnevernet til kommunestyret.

II

Stortinget ber regjeringen evaluere og gjennomgå de ulike programmene og sikre at barn og unge gis en betydelig rolle i denne evalueringen.

III

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan barnevernsansatte kan sikres mot vold og trusler.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 30. mai 2017

Svein Harberg

leder

Mette Tønder

ordfører

